

KRISTŮV IMPULZ V POSTUPU ČASU A JEHO PŮSOBNÍ V ČLOVĚKU

Rudolf Steiner

Pforzheim, 7. března 1914

V naší době je pro duše, které jsou svou karmou vedeny k duchovní vědě, stále důležitější a důležitější, aby na ně hluboce zapůsobilo to, co můžeme nazvat: Porozumění Mystériu Golgoty. Přátelé, kteří zde byli při našich posledních shromážděních, slyšeli již mnohé o tom, že tomuto Mystériu Golgoty předcházejí duchovní dějiny, že se před ním něco událo, že ono je jaksi závěrem řady událostí. Naši milí přátelé slyšeli také, že v našem zemském vývoji nastalo spojení Kristovy bytosti s tělem Ježíše z Nazaretu, a že tak kráčela krajinami naší Země bytost, o níž můžeme říci: Skrze tuto bytost se uskutečnila na fyzické úrovni přítomnost kosmické Kristovy bytosti v našem zemském bytí.

Je významné pro celou budoucnost lidstva, aby toto lidstvo získávalo stále víc a více porozumění pro Mystérium Golgoty, aby z tohoto porozumění stále více a více vzcházela úcta a láskyplná, hluboce srdečná oddanost tomu, co se událo tímto Mystériem Golgoty pro vývoj lidstva. Víme - bylo to také opakovaně sděleno a je to proto známo -, že pro přípravu Mystéria Golgoty se narodili dva chlapci Ježíšové. Jeden byl Ježíš se Zarathustrovým Já, druhý - z náthanské linie domu Davidova - byl zcela zvláštní bytostí. Víme, že ve 12. roce náthanského chlapce Ježíše přešlo do něho z druhého, šalamounského chlapce Ježíše, Já Zarathustrovo, a že mezi 12. - 30. rokem tohoto náthanského Ježíše se tato bytost Zarathustrovým Já připravovala na to, aby skrze událost, jež se označuje Křtem v Jordánu, přijala pak bytost Kristovu, která nyní Ježíše z Nazaretu proniká a jež se smrtí vylila do duchovní sféry Země, takže se lidstvo může stále více účastnit toho, co vyvěrá jako duchovní síly z Mystéria Golgoty, co může pronikat všechny duše a všechna srdce. Řekl jsem již, že toto Mystérium Golgoty se ke spáse lidstva událo již předtím, v jakési přípravě, třikrát: Jednou ve staré době lemurské, potom v atlantské době, pak ještě jednou ke konci doby atlantské. - To bylo třikrát. - Počtvrté potom právě tak, jak je známe na počátku našeho letopočtu v době poatlantské. Co nazýváme Mystériem Golgoty událo se jediné a pouze na fyzické úrovni, ostatní události, přípravné pro Mystérium Golgoty, se udály zcela v duchovním světě. Avšak síly, jež se tím vytvořily, to, co se událo, proudilo pro spásu lidstva dolů do zemských

duší a těl. A při všech těchto událostech připravujících Mystérium Golgoty byla to stále táž bytost, jež se potom zrodila jako náthanský Ježíš, která byla proniknuta bytostí Kristovou. A to je to podstatné na Mystériu Golgoty, že tato Ježíšova bytost, která vyrostla jako náthanský Ježíš byla proniknuta bytostí Kristovou. Ale i v těch třech dřívějších událostech byla to tato náthanská bytost Ježíšova, jen nebyla inkarnována jako fyzický člověk. Žila jako duchovní, jako archandělská bytost v duchovních světech. A v duchovních světech byla za doby lemurské a dvakrát za doby atlantské proniknuta, jako v předstupních Mystéria Golgoty, Kristovou bytostí.

Tak můžeme říci, že v duchovním světě existovaly jaksi *tří* andělské životy. Bytost, která vedla tento andělský a archandělský život, to byla vskutku táž bytost, jež se později zrodila jako člověk a je líčena v Lukášově evangeliu jako chlapec Ježíš. Tato andělská bytost, jež se později obětovala jako člověk, se dala třikrát proniknout Kristovým impulzem. A jako máme v Kristu Ježíši člověka proniknutého Kristovým impulzem, tak můžeme říci, že máme předtím anděla třikrát proniknutého Kristovým impulzem. A tak jako to, co se událo Mystériem Golgoty, vproudilo do duchovní atmosféry Země, tak do ní vproudilo i to, co se událo těmi třemi prvními událostmi, ovšem z kosmu. Pohlížíme-li na postupný vývoj lidstva, jak ve středu tohoto vývoje stojí Mystérium Golgoty, tak si vlastně můžeme říci: Právě tímto Mystériem Golgoty je dán takovýto střed zemského vývoje. Vše, co se děje před ním, projevuje se jako příprava pro toto Mystérium Golgoty. A vše, co se dalo po něm, je znenáhla pokračující vplývání sil Mystéria Golgoty do lidských duší a do lidských srdcí.

A zkoumáme-li přesněji, kterému bytostnému článku v člověku se dostalo toho, co proudí ze síly Mystéria Golgoty, tak můžeme říci: Tomu bytostnému článku člověka, když se rozvíjí, připlývá síla Mystéria Golgoty, tomu lidskému bytostnému článku, který může vyvíjet ve světě fyzické úrovně své vědomí. Není tomu tak?

K dítěti, jež se právě narodilo, nemůžeme ještě mluvit o Kristu Ježíši. Není žádné cesty, jak bychom mohli dítěti učinit srozumitelným, co je Kristus Ježíš. A kdybychom dali očím dítěte prodlévat na nějakém obraze, ať je to obraz jako Sixtinská madona s chlapcem Ježíškem nebo ať je to Ukřížovaný, shledali bychom, kdybychom mohli nahlédnout do dětské duše, že k ní v nejranější době dětského života ještě nemůžeme přistoupit se svými vnějšími výchovnými prostředky vzatými z fyzické úrovně. Můžeme sice již od doby, kdy dítě počíná jaksi žvatlat, zvykat je, aby vyslovovalo jméno Kristus, můžeme mu vštěpovat představy, které poukazují na Krista. Ale pocítíme, že v první době dětského života člověka není ještě připraveno hlubší porozumění srdce. A jedno je jasné každému, kdo dovede pomocí prostředků duchovní vědy s pochopením nahlédnout do dětského srdce: Nejmírnější způsob, jak můžeme vnějšími výchovnými prostředky působit na probouzení citu pro Krista, nejmírnější způsob přichází skutečně teprve až tehdy,

kdy dítě dospívá k onomu bodu svého života, na nějž si později vzpomíná: kdy procítá vědomí jeho Já. Jistě i v prvních letech, poté, co procitlo vědomí Já, tu nebude porozumění velké. Ale vše, co předáváme představami o Kristu, aniž to podáváme dogmaticky, co předáváme tak, že ve slovech a představách je něco ze života Kristova impulzu, to přijde pak člověku, který se z dítěte vyvine, v celém jeho dalším životě k dobru. Po procitnutí vědomí Já můžeme již leccos učinit, i když tu je jen úsvit vědomí. Po procitnutí vědomí Já pohlíží dítě, i když na ně ještě nemůžeme začít působit hmotnými prostředky, například na Sixtinskou madonu a na kříž s Kristem zcela jinak, než předtím. Neboť tak, jak Mystérium Golgoty vstoupilo do zemského vývoje lidstva, tak je určeno k tomu působit na vývoj duchovního života na fyzické úrovni. A člověk vstupuje vědomě na fyzickou úroveň teprve tehdy, když procítá jeho Já. A jak je tomu předtím?

Tři věci předcházejí procitnutí Já u dítěte, tři věci, na něž jsem již poukázal v dřívějších přednáškách, tři věci, které jsou nesmírně důležité. Dítě se učí chodit, to znamená, učí se pozvedat z polohy, v níž není ještě schopno orientovat své tělo směrem od Země vzhůru k nebeským výšinám kosmu. Učí se přenést se z jedné polohy do druhé, té, kterou se člověk především odlišuje od zvířete. Učí se vlastní vnitřní silou vztyčovat, odvracet pohled od Země, k níž ho však zvíře musí svým celým určením a postavou obracet, neboť výjimky jsou jen zdánlivé. Vzpřímené držení to je, kterému se dítě učí dříve, než procítá vědomí Já. Opakujeme skutečně v našem přítomném poatlantském životě to, co jsme si jako lidé vlastně osvojili teprve v průběhu doby. To, co jsme si dříve poněmáhle osvojili za staré lemurské doby, že jsme se naučili chodit vzpříma, že jsme se naučili stát vzpříma, to nyní opakujeme, dříve než procítá vědomě naše Já, v dětském věku. To je zhuštěně vtisknuto do doby, kdy to ještě nezávisí na našem vědomí, kdy to ještě působí jako nevědomá vzpřimovací síla. Ona zvířata, která mají přibližně vertikální, přibližně vzpřímenou chůzi, mají celý organismus zařízen tak, že se dostávají do této, v podstatě ne úplně vzpřímené polohy, působením přírody. Jako tak mnohá srovnání, mohlo by však i toto zmýlit. Člověk je povolán k tomu, aby v první době svého života, než procítne jeho vědomí Já, se z vlohy tohoto Já vztyčil do vzpřímené, vertikální polohy, aby se pozvedl z postavení, ve kterém byl ještě ve staré době měsíční. Tu byla orientována jeho páteř rovnoběžně s povrchem Měsíce, byla v hlavním směru horizontální. Ve staré lemurské době učil se člověk proměňovat polohu měsíční v polohu zemskou. K tomu došlo tím, že teprve za zemského vývoje dali Duchové formy z vlastní substance vproudit do člověka jeho Já. A první projev tohoto vprouzení Já je ona vnitřní síla, jejímž působením se člověk vzpřimuje. Tak je člověk svou polohou vytržen Zemi. Země sama má v sobě duchovní síly, které mohou proudit páteří, když tato páteř v přírodou daném růstu zůstává horizontální, jako u zvířecího těla. Ale Země nemá žádných sil, aby ze sebe sama bezprostředně posloužila lidské bytosti, která svým Já, jehož vědomí později procítá, může být vzpřímená. Aby se člověk v této vzpřímené, vertikální

čůži mohl harmonicky vyvíjet, musí sem proudit síly z kosmu, mimozemské síly. Kdyby nenastala ve staré lemurské době první Kristova událost, bývali by mohli Lucifer a Ahriman celý lidský vývoj přivést do neuspořádanosti tím, že by byl člověk svou vzpřímenou polohou vytržen z duchovních sil Země.

V této staré lemurské době se událo v té oblasti, jež je jako oblast duchovní naší zemské oblasti nejbliže, prostoupení oné bytosti, avšak povahou bytosti andělské, jež se později stala náthanským Ježíšem, bytostí Kristovou. To byl předstupeň Mystéria Golgoty. Následkem toho bylo, že v této staré lemurské době, - ale v éterických, duchovním výšinách - pozdější náthanský Ježíš, který by jinak měl podobu anděla, přijal podobu lidskou, samozřejmě ne hmotnou, nýbrž éterickou lidskou podobu. V nadzemské oblasti - ale v nejbližší nadzemské oblasti - lze Ježíše z Nazaretu nalézt jako éterickou andělskou postavu. Když byl proniknut Kristem, přijal podobu člověka, éterickou podobu člověka. Tím vzniklo v kosmu něco nového, co nyní zazařuje na Zemi a umožňuje člověku, fyzické pozemské lidské formě, do níž vproudila síla éterické nadzemské bytosti Kristovy, aby se chránila před oním ničivým procesem, který by musel vzniknout, kdyby nemohla z kosmu vstoupit do člověka a žít v něm ta ztvárňující síla, jež mu umožňuje stát se zcela vzpřímenou bytostí. Musela by přijít neuspořádanost, kdyby nevproudila s fyzickou silou Slunce síla onoho utváření, onoho ztvárnění, síla, jež může vzařovat tím, že nastala první událost Kristova. To, co tím člověk do sebe přijal, to žilo od staré lemurské doby ve vývoji lidstva. A pohlížíme správně na vyvíjející se dítě, jestliže v okamžiku, kdy se dítě z lezoucího, padajícího, neobratného stavu vztyčuje a poprvé stojí a jde, jestliže v tomto okamžiku pravíme: Správné a pro spásu lidstva se to ale může dít jen z toho důvodu, že se ve staré lemurské době udála první Kristova událost, protože ten, kdo se jako náthanský Ježíš pronikl Kristem, přijal tehdy v lemurské době jako duchovně éterická bytost tímto proniknutím se Kristem lidskou éterickou formu.

Ano, abychom obohatili své pocity, k tomu je tu duchovní věda. Takový cit, který může žít v naší duši, když vidíme, jak se dítě učí napřimovat a chodit, takový cit má zajisté hluboké náboženské pozadí. Máme si později častěji připomínat, proč dítě chodí a pomyslit pak na to, jak za to vděčíme Kristovu impulzu. Pak jsme obohatili duchovní vědou svůj světový názor, osvojili jsme si cit pro to, co je naším okolím, cit, který bychom jinak nemohli mít. Duchovní vědou takřka pozorujeme ochránce, strážce dětského růstu a dětského vývoje. Pozorujeme, jak kolem této dětské bytosti a dětského vývoje září síla Kristova.

Z toho, co jsem vylíčil z ákášické kroniky pro dobu lemurskou, kde je řeč o lemurských předcích, jste seznali, že tito předkové byli němí. Vlastně teprve atlantský člověk se učil mluvit. Uvedl jsem v oněch pojednáních o ákášické kronice, jak k tomu došlo. Je to druhá schopnost, kterou si dítě osvojuje, než procítá vlastní vědomí Já: učí se mluvit. Procitnutí vědomí Já následuje teprve potom, co se naučilo mluvit. Učit se mluvit zcela spočívá pouze na určitém

způsobu napodobování; vlohy k tomu spočívají ovšem hluboko v lidské přirozenosti. Toto mluvení je opět lidskou schopností, která vstoupila do pozemského člověka tím, že se vyvíjel dále. Tím, že ho prostoupili Duchové formy, pronikli ho, je s to mluvit řečí, žít svůj pozemský život na fyzické úrovni. Těmito dvěma elementy se tím vyprošťuje z oněch duchovních sil, které na Zemi působí. Zvířata se ve skutečnosti nenaučí mluvit, jsou proniknuta těmito duchovními silami Země. Dokonce i mluvení posušky není u zvířat mluvením člověka. A kdybychom výcvikem nebo jinými prostředky naučili zvíře něčemu podobnému jako mluvení, tak by nastaly mimo jeho tělo poměry, o nichž by muselo být pojednáno teprve duchovní vědou, což se však vymyká dnešnímu tématu. Chceme zůstat u normálního lidského vývoje a říci, že toto lidské mluvení bylo v člověku založeno již tím, co se z božských výšin vlévalo dolů od Duchů formy. Chceme se u toho zastavit a nahlédnout, jak se člověk proměnil z němé bytosti v bytost mluvící. Tím se učinil nezávislým na silách, které duchovně proudí Zemí, jako se stal vzpřímeným držením nezávislým na prvním proudu. Luciferským a ahrimanským vlivem by se muselo stát v mluvě vše neušlechtilým, kdyby byl člověk přenechán jen Zemi, kdyby se do člověka nevlily kosmicko-duchovní účinky, jež k Zemi sestoupily. Člověk by měl celou svoji životní kulturu vyvinutou tak, všechny své tělesné orgány, hrtan, jazyk, hltan a tak dále, ba i hlouběji ležící orgány jako srdce a tak dále, pokud s tím ony souvisejí, člověk by ji měl v antlantské době tak vyvinutou, kdyby se nic neudálo skrze Krista, že by člověk byl schopen pouze vyslovovat v nejasné mluvě - asi na způsob Sibyl nebo medií - to, co mu egoisticky způsobuje bolest, radost, slast, smyslnost. Člověk by sice mohl vytvářet hlásky mnohem umělečtěji než zvíře, ale ve svých hláskách by nalézal jen výrazy pro to, co žije v jeho nitru. Pro to, co se děje v organismu jako tělesné děje, nacházel by živoucí citoslovce. Celá jeho řeč by se stala souhrnem citoslovcí. Zatímco my dnes omezujeme své citoslovce na malou míru, lidské umění mluvit by se vyvinulo při vši složitosti jen k citoslovcím. Tomu bylo v lidském vývoji zabráněno. Neuspořádanost v této síle mluvy - pokud tato neuspořádanost má vyjadřovat nitro člověka - byla odvrácena druhou událostí Kristovou, tím, že se v éterických výšinách ona bytost, která se později stala náthanským chlapcem Ježíšem, podruhé pronikla Kristovou bytostí a že přijala takovou bytostnou podstatu, která nyní pronikla tělesné orgány člověka tak, že se člověk od té doby stal schopným, aby vypouštěl z úst něco jiného, než pouhé citoslovce. Že se stal schopným uchopit objektivnost, to se umožnilo touto druhou událostí Kristovou.

A ještě pořád stála tato řeč, tato síla řeči, tato lidská schopnost přetvořit do slov hnutí myslí, před jistým nebezpečím. Druhou událostí Kristovou by se dobře mohlo stát, že by člověk nacházel pro své nitro nejen tóny, citoslovce, hlásky, nýbrž že by jistým způsobem mohl oddělit to, co vyvolal jako vnitřní pohyb řeči. Ale označovat slovy vnější věci tak, aby slova mohla být správným označením pro

tyto vnější věci, to bylo stále ještě ohrožováno luciferskými a ahrimanskými vlivy až do doby atlantské. Tehdy nastala třetí událost Kristova. Potřetí se spojila v duchovních výšinách bytost, která se později narodila jako náthanský Ježíš, s Kristovou bytostí, a vproudila silami, které nyní přijala, do lidské schopnosti řeči. Síla této bytosti Krista-Ježíše prostoupila nyní znovu, podruhé, orgány v lidském těle tak dalece, že se uplatnily v síle řeči. Tím byla dána síle řeči možnost tvořit slovy skutečně označení pro to, co je vnějším okolím, a tím vytvářet řeč jako dorozumivací prostředek v jednotlivých oblastech lidstva. Dítě by se nikdy nemohlo naučit mluvit, kdyby se nestaly v atlantské době obě tyto Kristovy události.

A opět obohacujeme duchovní vědou své city, když si uvědomujeme, že počíná-li dítě mluvit a neustále se v řeči zdokonalovat, jak v nevědomí vládnu Kristovy impulzy, jak tu žije síla Kristova chránící a podporující sílu řeči. Pak přišla doba poatlantská, poté, co nastaly tři události Kristovy, které jsem z jistého hlediska vylíčil opět také dnes, tak, jaký měly vliv na lidský vývoj. V poatlantském vývoji mají nejprve úlohu národy, které zejména náležely onomu lidskému vývojovému stavu, jenž nazýváme kulturou egyptsko-chaldejskou, úlohu opakovat, co se událo pro lidstvo ve staré lemurské době, ale proniknout to vědomím. Zcela nevědomě se učí člověk v lemurské době být vzpřímenou bytostí, učí se být mluvící bytostí v době atlantské. Zcela nevědomě přijímá, protože jeho síla myšlení ještě v této době neprocitla, Kristův impuls. Pomalu měl být člověk v poatlantské době přiveden k pochopení toho, co nevědomě přijal v dávné době. Co ho nechává pohlížet vzpřímeně ven do kosmických výšin, to byl Kristův impuls. Toto prožil nevědomě, jak to musel prožít v době lemurské. Potom měli být, ještě ne v plném vědomí, ale přece jako v přípravě k plnému vědomí, přivedeny národy Egypta k tomu, uctívat to, co žije ve vzpřimovací síle člověka. Aby se to naučily uctívat, o to se starali zasvěcenci, kteří ovlivňovali egyptskou kulturu tím, že dali stavět pyramidy, které ční od Země do kosmu. Ještě nyní se obdivujeme tomu, jak se působením kosmických sil do celé formy a polohy stavby pyramid vyjadřuje tato síla vzpřímení. Obelisky se měly postavit proto, aby člověk počal vnikat do toho, co je síla vzpřimovací. Podivuhodné hieroglyfy v pyramidách a na obeliscích, které měly poukazovat na Krista, probouzely nadzemské síly z lemurské doby. K takovému, byť i ne zcela jasnému porozumění, k jakému mohli Egypťané dospět ve vztahu k samotné síle vzpřimovací, nemohli dospět ve vztahu k síle řeči. Tu se teprve mělo dostat jejich srdci a mysli správného školení pro pocit, aby mohli v pozdější době pochopit záhadu, jak žije Kristus v lidské schopnosti slov. To mělo být přijato s nejposvátnějším ostychem ve zrající lidské duši. O to se starali podivuhodným způsobem hierofanti, zasvěcenci egyptské kultury, když postavili záhadnou sfingu s její němou kovovou postavou, která pro tehdejší povznesení lidské duše zněla nejvyšší měrou pod vlivem kosmu. Když Egypťané pohlíželi na němou sfingu, která začala znít působením vycházejícího

Slunce jen za jistých předpokladů a vztahů přicházejících z kosmu, vytvořil se onen posvátný ostych duše, jímž se připravila k porozumění řeči, již se muselo mluvit v době, když se mělo povznést k vyššímu vědomí to, jak přichází znenáhla do zemského vývoje lidstva Kristův impulz. Co nemohly ještě říci sfingy, k čemu však připravovaly, to mělo být lidstvu řečeno. V tvořící pohyblivosti slova spočívá impulz Kristův. To bylo řečeno lidstvu ve slovech:

Na počátku bylo Slovo.
A to Slovo bylo u Boha
a Bůh byl tím Slovem.
To bylo na počátku u Boha,
tam bylo, kde všechno vzniklo,
a ničeho nevzniklo
leč skrze Slovo.
Ve Slově byl život
a život byl světlem lidí.

„Ve Slově byl život a život byl světlem lidí“ - toto Slovo povstává ve chvíli, kdy se za čtvrtého poatlantského kulturního období zrodilo Evangelium, kdy připraveni řecko-latinskou kulturou, dospěli lidé k tomu, aby zopakovali ve čtvrtém poatlantském kulturním období to, co se odehrálo v době atlantské. Tak jako se v egyptské době opakovalo uctívání vzpřimovací síly, tak se opakovalo nyní uctívání Slova. Tak působí ve vývoji lidstva nadlidské spirituální síly.

To třetí, čemu se musí dítě učit, než procitne samo k vědomí Já, je tvoření obrazných představ, myšlení. Tohoto myšlení se dostalo až lidstvu poatlantské doby, v podstatě vzato teprve až lidstvu čtvrtého poatlantského kulturního období. Předtím se myslelo v obrazech. To právě vylíčím v knize, která zakrátko vyjde: „Záhady filozofie“. Dítě myslí také v obrazech. Myslet myšlenku bylo lidstvu dáno teprve postupně; myšlení myšlenek procitlo teprve v 6. a 7. století před Kristem. Potom se stále více vytvářelo myšlení myšlenek. Nyní jsme v něm. Takový je vývoj myšlení v myšlenkách, že se tímto myšlením myšlenek uchopuje naše Já. Že také myšlení může být spojeno s Kristovým impulzem, že myšlení jako takové nepřišlo ve své působnosti na toto Já do neuspořádanosti, k tomu tu byla čtvrtá událost Kristova, Mystérium Golgoty. A má-li naše myšlení být stále více uspořádanější, má-li se stále více vyvíjet tak, aby se naše myšlenky chaoticky neprohnaly, nýbrž aby byly proniknuty, prostoupeny vnitřním citem, vnitřním procitováním, má-li se rozvíjet stále více a více zdravé pravdivé myšlení, tak se to může stát proto, že Mystériem Golgoty, čtvrtou událostí Kristovou, toto myšlení k tomu nabylo impulz, mohlo ho nabýt tím, že Kristův impulz prostoupil duchovní atmosféru Země.

Poprvé stala se tato událost v lemurské době, tu hrozilo vzpřímené lidské bytosti nebezpečí od Lucifera.

Podruhé se udála v atlantské době. Tu byl člověk vytržen z nebezpečí, které hrozilo jeho řeči ve vztahu k tomu, že řeč se projevuje z nitra navenek. Toto nebezpečí spočívalo v tom, že řeč vejde do neuspořádanosti.

Třetí se udála na konci atlantské doby. Tím, že Kristus pronikl duchovní bytostí pozdějšího Ježíše z Nazaretu, byl dar řeči, tak dalece, jak sestává označením pro vnější věci, zachráněn Kristem před nebezpečím.

Čtvrté nebezpečí tu existovalo pro myšlení, vnitřní ztvárnění myšlenek. Člověk je před tímto nebezpečím chráněn tím, že je pronikán myšlenkami v takových formách, které žijí v jeho nitru - jak tomu může být nyní, když o to usiluje a připravuje se k tomu v duchovní vědě - v takových formách, jako to, co vproudilo Mystériem Golgoty do duchovní sféry Země.

Jsme nyní ve vývoji lidstva tak daleko, že počáteční slova Janova evangelia smějí být vyslovena také ještě v jiné formě; že se smějí vyslovit ve formě:

Na počátku je myšlenka
a ta myšlenka je u Boha,
a něčím božským je myšlenka.
V ní je život
a život má se stát světlem mého Já.
A kéž září božská myšlenka do mého Já,
aby temnota mého Já
uchopila božskou myšlenku.

Nebylo to zcela jasně vysloveno, ale tak se usilovalo ve vývoji lidstva.

V 8. století předkřesťanské doby začalo čtvrté poatlantské kulturní období. Asi tři a půl století potom byla myšlenka tak dalece zralá, že mohla být vyslovena řeckými filozofy s onou jasností, která pak vedla k platónské filozofii. Potom byl život lidí proniknut Kristovým impulzem. Když počalo 15. století po Kristu, začalo 5. poatlantské kulturní období. Právě tak dlouho, jak to trvalo od počátku 4. poatlantského kulturního období až k porozumění myšlenky, tak dlouho to trvalo od počátku 5. poatlantského kulturního období, než bylo vědomě vysloveno, v čem spočívá podstata myšlenky, to znamená až k *Hegelovi*. Lidská myšlenka prožila svůj vrchol v Hegelovi touto větou: Život a tkaní myšlenky v pravdě, to je působící duch. - To, co Hegel říká tak zdánlivě zcela nesrozumitelným způsobem, to skutečně můžeme vyjádřit slovy:

Na počátku je myšlenka
a nekonečnost je myšlenka,
a život myšlenky je světlem Já.
Nechť naplní zářící myšlenka
temnotu mého Já,
aby ji temnota mého Já uchopila,
tuto živoucí myšlenku,
a ta žila a tkala
ve svém božském prapočátku.

Tak postupuje pravidelně vývoj lidstva. Lidstvo ještě nedošlo moc daleko, neboť právě Hegel byl velmi osočován. Můžeme skutečně říci: A zářící myšlenka svítila sice do temnoty, ale temnota o tom nechtěla nic vědět. - Učíme-li se chápat její život, život myšlenky, pak porozumíme, čemu se má lidstvo věnovat ve svém budoucím bytí.

A zároveň máme, když stojíme na půdě duchovní vědy, ještě něco dalšího. Pozdější epochy se vždy připravují již v epochách dřívějších. A když se nacházíme v pátém poatlantském kulturním období, když pěstujeme duchovní vědu a stále více a více máme přispívat k porozumění živoucí myšlenky, k porozumění myšlení, jež se stává jasnovidným, máme současně připravovat šesté poatlantské kulturní období.

Tak jako proudí do myšlenek život Kristovým impulzem, tak bude proudit ještě do něčeho, co náleží lidské duševní schopnosti a nesmí být zaměňováno s pouhou myšlenkou. Dítě vyvíjí své schopnosti z toho, co žije jako nevědomé. Tím, že přichází k vědomí Já, vstupuje do sféry, kde si může osvojit, kde musí vyvíjet to, co může zvenku přistupovat Kristovým impulzem. Můžeme, když se dítě naučilo chodit, když se naučilo mluvit, když začíná společně s učením se myslet propracovávat k Já, můžeme již poněmáhlu vidět, jak na dítě působí vědomý Kristův impulz, který přišel s Mystériem Golgoty. Lidstvo dnes ještě nemůže Kristův impulz přijmout do něčeho jiného, než do toho, co spočívá v jeho duševních schopnostech. Vložit tento Kristův impulz do vzpřímené chůze, do řeči a myšlení, to je možné tím, co je tu po tisíciletí člověku dáváno kulturou lidstva. Vložit Kristův impulz do čtvrtého elementu, připravovat toto vložení do čtvrté lidské schopnosti, na to musíme také myslet, když se stavíme ve správném smyslu na půdu duchovní vědy. Na to musíme také myslet! Kam Kristův impulz ještě nemůže být přiveden, kam se však připravuje, aby byl přiveden, to je lidská vzpomínka, vzpomínání člověka. Neboť mimo vzpřímenou chůzi a vzpřímený postoj, mluvení nebo řeč, myšlení, vstupuje nyní Kristova síla do vzpomínání. Můžeme porozumět Kristu, když k nám promlouvá skrze Evangelia. Ale jako lidé jsme teprve připravováni k tomu, aby Kristus vstoupil také do myšlenek, které v nás potom budou žít a existovat jako vzpomínkové myšlenky a představy a budou

v nás žít nadále. A pro lidstvo nadejde čas, který se ovšem zcela naplní teprve v šesté dalekosáhlé periodě vývoje lidstva, ale nyní se připravuje, kdy lidé budou pohlížet na to, co prožili a zvěděli a co v nich žije jako vzpomínka a budou moci vidět, že v síle vzpomínání spolužije Kristus. Každou představou bude moci Kristus mluvit. A také, když znovuoživíme své představy ve vzpomínce, bude ve vzpomínce, v tom, co je tak úzce, tak intimně s námi spojeno jako je naše vzpomínka, s námi spojen Kristus. Člověk bude moci pohlížet zpět na svůj život a řekne si: Tak jako si vzpomínám, tak jako ve mně žije síla paměti, tak žije v této paměti Kristův impuls, který do ní vproudil. Cesta, která se lidem nabízí, aby stále více a více činili pravdivými slova: Ne já, Kristus ve mně, - tato cesta se připravuje tím, že Kristův impuls bude povolna přiváděn do síly vzpomínky. Ještě v ní není. Až v ní bude, až nebude Kristův impuls žít jen v lidském chápání, nýbrž až se doširoka rozprostře, až zahrne všechn proud vzpomínek, potom nebude člověk například odkázán jen na to, aby se učil dějinám z vnějších dokumentů, neboť potom se jeho vzpomínková síla rozšíří. V této vzpomínce bude žít Kristus. A člověk bude vědět tím, že Kristus vstoupil do jeho síly vzpomínání, že Kristus žije v jeho síle vzpomínání, člověk tím bude vědět, jak působil Kristus až k Mystériu Golgoty mimozemsky a jak připravoval a jak prošel tímto Mystériem Golgoty a jak on jakožto impuls dále působí v dějinách. Člověk na to bude moci pohlížet tak pravdivě a skutečně, jako nyní, v obyčejném životě, existuje vzpomínka. Nebude možné si vnitřně utvořit přehled o pozemském vývoji lidstva jinak, než tak, že v jeho středu bude spatřován Kristův impuls. Všechna síla vzpomínání bude prostoupena a zároveň zesílena tím, že Kristův impuls pronikne do síly paměti, do síly vzpomínání. V budoucnosti může pro nás, kteří chceme uchopit živoucně křesťanství, platit také ještě toto:

Na počátku je vzpomínka, a vzpomínka žije dále,
a božskou je ta vzpomínka.

A vzpomínka je život,
a tento život je Já člověka,
který v člověku sám proudí.

Ne pouze on sám,
Kristus v něm.

Když člověk na božský život vzpomíná,
je v jeho vzpomínání Kristus,
a jako zářící život vzpomínání
bude Kristus svítit
do každé bezprostředně
přítomné temnoty.

Můžeme říci: Kristus je v našem vnitřním duševním životě. To mnohý z nás pocítí tím, že se učíme spojovat se skrze vzpomínku s Kristovým impulzem, jako se člověk v dětství učil vzpřimovat, mluvit, když se spojil s Kristovým impulzem. Mnohý z nás také cítí, že je třeba pohlížet na naši současnou schopnost vzpomínek jako na přípravu, jako na něco, co by v budoucnosti upadlo do neuspořádanosti, kdyby tu nebyla vůle dát se proniknout Kristovým impulzem. Kdyby byl na Zemi materialismus, který Krista popírá, potom by vzpomínka upadla do neuspořádanosti. Pak by se vyskytovalo stále více a více lidí, jejichž vzpomínání by bylo chaotické, kteří, kdyby do tohoto temného vědomí Já nezazařovala vzpomínka, by ve svém temném vědomí Já byli stále tupějšími a tupějšími. Náš obsah vzpomínání se může správně vyvinout jen tehdy, když se správně pohlíží na Kristův impulz. Potom budou dějiny jako živá vzpomínka žít tak, že do vzpomínky pronikne porozumění pro skutečné události. Potom pochopí lidská vzpomínka střed světového dění. Pak se uplatní pro člověka zření. Obyčejná vzpomínka, která se zaměřuje jen *najeden* život, ta se rozšíří na předešlé inkarnace. Vzpomínka je nyní přípravou, ale vybudována bude Kristem. Ať hledíme do zevního světa, jak jsme se vyvíjeli jako dítě ještě nevědomě, ať hledíme pak do nitra, ať hledíme pokračujícím prohloubením našeho nitra až na to, co zůstává ve vzpomínce jako naše nitro, všude pohlížíme na živoucí sílu a působnost Kristova impulzu. V nové Kristově události, která se nyní blíží ne fyzicky ale éterický, která souvisí s prvním rozžehnutím schopnosti vzpomínky, s prvním rozžehnutím vzpomínky, jež je pronikána křesťanstvím, bude tato Kristova událost takovou, že Kristus přistoupí k člověku jako bytost řádu anděla. Na to se musíme připravit.

Tak nás duchovní věda nemá obohacovat snad pouhými teoriemi, nýbrž má do nás vlévat něco, co nás uschopní, abychom to, co k nám ve světě přistupuje a to, co jsme my sami, přijímali s jiným pocíťováním a city. Náš citový a pocíťující život se může obohatit, když ve správném smyslu vnikneme duchovní vědou do bytostné podstaty Kristova impulzu a do jeho působení v člověku a do duchovní bytosti člověka. Je dobré, když často myslíme na toto:

Na počátku byla síla vzpomínky.
Síla vzpomínky se má stát božskou,
a božské se má stát silou vzpomínky.
Vše, co v Já vzniká,
má se stát takovým,
že to vzešlo
ze vzpomínky proniknuté Kristem, Bohem.
V ní má být život
a v ní má být zářící světlo,
jež z myšlení si vzpomínajícího
zazařuje do temnoty přítomnosti.

A kéž temnota přítomné doby
pojme světlo božsky stvořené vzpomínky.

Když do sebe přijímáme smysl těchto slov, pak přijímáme něco, co přísluší nám, lidem, abychom to přijali. Jako rostlina vytváří zárodek pro další život rostliny, tak se učíme v sobě prožívat nejen plody, které nám přicházejí z dřívějších inkarnací, nýbrž pociťovat je tak, že chápeme, co s nimi přechází do inkarnací dalších. V dalších inkarnacích by to bylo se schopnostmi našich vzpomínek špatné, kdybychom se nepronikli Kristovým impulzem. Myšlení je ještě proniknuto Kristovým impulzem v malé míře a již přistupuje ke vzpomínání. Učme se žít z duchovní vědy nejen pro člověka, jenž žije dočasně mezi narozením a smrtí, nýbrž učme se žít pro onoho člověka, který kráčí opětovnými inkarnacemi. A učme se duchovní vědou, čím nám může být pro plné vyžití vlastní lidské duše správné chápání a porozumění, správné pociťování, správné cítění nejsilnějšího impulsu v celém vývoji lidstva: impulsu Kristova.